

SKUNDŲ DĖL NUTARIMŲ ADMINISTRACINIŲ TEISĖS PAŽEIDIMŲ BYLOSE NAGRINĖJIMO PROBLEMAS

Doktorantas Dainius Raižys

Kauno apygardos administracinis teismas
M. K. Čiurlionio g. 33, 3000 Kaunas
Telefonas 32 32 95
Elektroninis paštas raizysd@takas.lt

Pateikta 2002 m. sausio 3 d.

Parengta spausdinti 2002 m. gegužės 30 d.

*Recenzavo Lietuvos teisės universiteto Teisės fakulteto Civilinio proceso katedros
e. p. doc. dr. Vigintas Višinskis ir šios katedros lektorius Artūras Driukas*

S a n t r a u k a

Administracinių teismų veiklos būtent dėl šios kategorijos bylų nagrinėjimo iš pradžių kilo daugiausiai diskusijų. Apygardų administraciniai teismai bylas pagal skundus dėl valstybės institucijų (pareigūnų) priimtų nutarimų, kuriais buvo paskirtos administracinės nuobaudos, nagrinėjo apeliacine tvarka. Tik vėliau tuometinis Lietuvos apeliacinio teismo Administracinių bylų skyrius suformavo vienodą teismų praktiką ir šias bylas pradėta nagrinėti pirmąja instancija. Šios problemos kilo dėl ne visai tikslių atskirų tuo metu galiojusio Administracinių bylų teisenos įstatymo straipsnių formuluočių.

Nuo 2001 m. sausio 1 d. galiojanti nauja Administracinių bylų teisenos įstatymo redakcija detaliau reglamentuoja skundų dėl nutarimų administracinio teisės pažeidimo byloje nagrinėjimo tvarką, tačiau ji nėra visiškai tobula ir praktikoje apygardų administraciniai teismai, nagrinėdami šias bylas, susiduria su problemomis.

Šiame straipsnyje paliestos skundų dėl nutarimų administracinio teisės pažeidimo byloje nagrinėjimo procesinės problemos, pateikiami galimi jų sprendimo variantai pakeičiant kai kuriuos Administracinių bylų teisenos įstatymo straipsnius. Apibendrinęs dalį teismuose išnagrinėtų šios kategorijos bylų autorius pateikia, jo nuomone, priimtinas teisminės praktikos formavimo kryptis.

Šiuo metu Lietuvoje galiojanti tvarka, kai daugumą administracinio teisės pažeidimo bylų nagrinėja valstybės valdymo institucijos, negali būti vertinama vienareikšmiškai. Administracinė justicija – teismo, o ne vykdomosios valdžios funkcija. Todėl pagrįstai kai kurie autoriai kelia klausimą, ar toks administracinių teisės pažeidimo bylų procesas atitinka Konstituciją. Jų nuomone, tai prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, kuri skelbia, kad teisingumą Lietuvos Respublikoje vykdo tik teismai [1, p. 109; 2, p. 9].

Viena iš administracinių teismų funkcijų yra vykdomosios valdžios teisminė kontrolė. Kadangi mūsų valstybėje valdymo institucijos, be viešojo administravimo, nagrinėja ir administracinio teisės pažeidimų bylas, natūralu, kad skundai dėl jose priimtų nutarimų priskirti administracinių teismų kompetencijai.

Plačiau nediskutuojant reikėtų pažymėti, kad Prancūzijoje, Vokietijoje, Italijoje, kur šalia bendrųjų teismų sistemos veikia ir administracinių teismų sistema, panašaus pobūdžio bylų administraciniai teismai nenagrinėja [žr. 3; 4; 5; 6].

Mes pabandydysime panagrinėti procesines problemas, su kuriomis susiduria apygardų administraciniai teismai, nagrinėdami skundus dėl nutarimų administracinių teisės pažeidimų byloje.

Ši tema aktuali dėl to, kad minėti skundai sudaro apie du trečdalius visų apygardos administracinių teismų gaunamų skundų (prašymų).

Apygardų administraciniams teismams gali būti skundžiami nutarimai, kuriuos priėmė administracinės komisijos prie savivaldybių tarybų, savivaldybių seniūnijų kaimo vietovėse seniūnai, policija, valstybinės inspekcijos ir kiti Lietuvos Respublikos įstatymų tam įgalioti pareigūnai (ATPK 292 str. 2 d.).

Apskundimo objektas yra organo (pareigūno) nutarimas, priimamas išnagrinėjus administracinio teisės pažeidimo bylą, o būtent: 1) nutarimas skirti administracinę nuobaudą; 2) nutarimas nutraukti bylą; 3) motyvuotas nutarimas perduoti bylos nagrinėjimą kitam įgaliotam nagrinėti administracinio teisės pažeidimo bylą organui (pareigūnui) (ATPK 287 str.).

Nors įstatymuose nenurodyta, tačiau apskundimo objektu gali būti ir kitas dokumentas, pagal kurį asmeniui paskiriama administracinė nuobauda. Pavyzdžiui, ATPK 262 straipsnio 1 ir 2 dalyse numatytais atvejais, kai už Kelių eismo taisyklių pažeidimus bauda skiriama ir paimama vietoje, surašomas ne nutarimas skirti administracinę nuobaudą, o kvitas, kuris pasirašytinai išduodamas pažeidėjui (Kelių eismo taisyklių administracinių teisės pažeidimo bylų tvarkymo ir teisės aktų taikymo instrukcijos, patvirtintos Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos generalinio komisaro 1999 m. kovo 26 d. įsakymu Nr. 99, 79 punktas) [7].

Skundas dėl nutarimo administracinio teisės pažeidimo byloje gali būti paduodamas per valstybės instituciją (jos pareigūną), priėmusią nutarimą, arba tiesiogiai atitinkamam administraciniam teismui. Ar priimti skundą, sprendžia administracinis teismas (ABTĮ 122 str. 2 ir 3 d., ATPK 292 str.). Skundo priėmimo klausimas turi būti išspręstas remiantis ABTĮ 37 straipsniu, tačiau teismų praktikoje, priimant skundus, susiduriama su sunkumais.

ABTĮ 122 straipsnio 1 dalyje ir ATPK 291 straipsnyje nurodyta, kad nutarimą administracinio teisės pažeidimo byloje gali apskusti asmuo, dėl kurio jis priimtas, institucija, kurios pareigūnas surašė administracinio teisės pažeidimo protokolą, taip pat nukentėjęs asmuo. Tačiau šis asmenų, galinčių apskusti nutarimą administracinio teisės pažeidimo byloje, sąrašas nėra baigtinis. Neaišku, kodėl ABTĮ 122 straipsnio 1 dalyje ir ATPK 291 straipsnyje nenurodyti kiti asmenys, turintys teisę paduoti skundą – administracinė atsakomybėn traukiamo asmens ir nukentėjusiojo juridiniai atstovai (ATPK 274 str.), advokatas ar įgaliotas atstovas (ATPK 275 str.), taip pat prokuroras, tais atvejais, kai atsisakius kelti baudžiamąją bylą arba nutraukus baudžiamąją bylą jis iškelia administracinio teisės pažeidimo bylą (ATPK 255 str., 262 str. 7 d.).

Nors nutarimą administracinio teisės pažeidimo byloje gali apskusti tik įstatyme nurodyti asmenys ir institucijos, tačiau ABTĮ nėra reglamentuota, kaip teisėjas turėtų elgtis tuo atveju, kai skundą dėl nutarimo administracinio teisės pažeidimo byloje paduoda asmuo, neturintis teisės jį apskusti. ABTĮ 37 straipsnio 2 dalyje, kurioje išdėstyti atsisakymo priimti skundą pagrindai, toks atvejis nenumatytas. Atsisakymo priimti skundą pagrindų sąrašas yra baigtinis, ir jam negali būti taikomas plečiamasis aiškinimas. Todėl, mūsų nuomone, tokio asmens skundas, jeigu jis paduotas per įstatymo nustatytą terminą ir atitinka ABTĮ 23 ir 24 straipsnio reikalavimus, turėtų būti priimtas, o administracinio teisės pažeidimo byla išnag-

rinėta iš esmės. Tačiau toks skundas negalėtų būti patenkintas, nes jį padavęs asmuo neturi reikalavimo teisės.

Siekiant išvengti bereikalingo bylos nagrinėjimo ABTĮ 37 straipsnio 2 dalį reikėtų papildyti 9 punktu, kurį siūlytume išdėstyti taip: „9) skundą dėl nutarimo administracinio teisės pažeidimo byloje paduoda asmuo, neturintis teisės jo apskųsti“. Tai suteiktų teismui galimybę atsisakyti priimti netinkamos šalies paduotą skundą jo priėmimo stadijoje. Taip pat šeštojo punktu turėtų būti papildytas ir ABTĮ 103 straipsnis, nustatantis skundo (prašymo) palikimo nenagrinėto pagrindus, jį formuluojant taip: „6) jeigu skundą dėl nutarimo administracinio teisės pažeidimo byloje paduoda asmuo, neturintis teisės jo paduoti“. Tokiu atveju reikėtų papildyti ATPK 291 straipsnį bei ABTĮ 122 straipsnio 1 dalį, nurodant, jog nutarimą administracinio teisės pažeidimo byloje taip pat gali apskųsti administracinės atsakomybės traukiamo asmens ir nukentėjusiojo juridiniai atstovai, advokatas ar įgaliotas atstovas, prokuroras tais atvejais, kai atsisakius kelti baudžiamąją bylą arba nutraukus baudžiamąją bylą jis iškelia administracinio teisės pažeidimo bylą.

Skunde išdėstytos aplinkybės, kuriomis pareiškėjas grindžia skundžiamo nutarimo nepagrįstumą ar neteisėtumą, nesaisto teismo ir nenustato bylos nagrinėjimų ribų. Pagal ATPK 297 straipsnį teismas, nagrinėdamas skundą dėl nutarimo administracinio teisės pažeidimo byloje, visuomet privalo patikrinti priimto nutarimo teisėtumo pagrįstumą, ar nuobauda paskirta pagal įstatymus, ar ją paskyrė organas (pareigūnas), turintis teisę spręsti tos kategorijos bylas, taip pat ar buvo laikomasi nustatytos administracinės nuobaudos skyrimo tvarkos. ABTĮ 124 straipsnyje nurodyta, kokius sprendimus teismas gali priimti, išnagrinėjęs skundą dėl nutarimo administracinio teisės pažeidimo byloje.

ABTĮ 124 straipsnis ir ATPK 297 straipsnis turėtų būti tarpusavyje suderinti. Priešingu atveju apygardos administracinis teismas negalės tinkamai įvykdyti uždavinius, numatytus ATPK 297 straipsnyje.

Lyginant ABTĮ ir ATPK 297 straipsnių redakcijas, galiojusias iki 2001 m. sausio 1 d., su šiuo metu galiojančiais ABTĮ 124 ir ATPK 297 straipsniais, aiškiai matomas įstatymų leidėjo siekis pagreitinti administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimą suteikiant apygardos administraciniam teismui teisę pačiam išspręsti administracinio teisės pažeidimo bylą bei apribojant teisę bylą grąžinti institucijoms, kurios priėmė nutarimą ar kurių pareigūnai surašė administracinio teisės pažeidimo protokolą. Tačiau, siekdamas pagreitinti administracinių teisės pažeidimų bylų procesą, įstatymų leidėjas „pamiršo“ nurodyti, kokį sprendimą teismas turėtų priimti tuo atveju, kai nustatoma, jog priimant nutarimą administracinio teisės pažeidimo byloje nebuvo laikomasi nustatytos administracinės nuobaudos skyrimo tvarkos.

Reikėtų sutikti su Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nuomone, kad teismas neturėtų naikinti nutarimo vien dėl formalių administracinių bylų teisenos pažeidimų, jeigu byla iš esmės išnagrinėta teisingai. Tačiau nustačius esminius administracinių bylų teisenos pažeidimus (pvz., pažeista teisė į gynybą, pažeistos proceso kalbos taisyklės ir kita) skundžiamas nutarimas turi būti panaikintas [8, p. 19].

Apygardos administraciniai teismai nagrinėdami skundus dėl nutarimų administracinio teisės pažeidimo byloje dažnai susiduria su situacija, kai įstatymas pritaikytas tinkamai, tačiau administracinė nuobauda yra paskirta iš esmės pažeidus teiseną. Kaip minėjome, ABTĮ nėra reglamentuota, kokį sprendimą tokioje byloje teismas privalėtų priimti. Panašius procesinius santykius reguliuoja ABTĮ 124 straipsnio 1 dalies 2 ir 3 punktai. Nors juose teismo teisė panaikinti skundžiamą nutarimą ir paskirti administracinę nuobaudą arba bylą grąžinti institucijai, įgaliotai surašyti administracinio teisės pažeidimo protokolą, yra susieta tik su netinkamu veikos kvalifikavimu, tačiau teismai, nustatę esminius administracinių bylų teisenos pažeidimus, pagal įstatymo analogiją praktikoje taiko ABTĮ 124 straipsnio 1 dalies 3 punktą ar ABTĮ 124 straipsnio 1 dalies 4 punktą bei priima dvejopo pobūdžio sprendimus – arba panaikina nutarimą ir už tą patį administracinės teisės pažeidimą paskiria administracinę nuobaudą, arba panaikina nutarimą ir bylą grąžina institucijai, įgaliotai surašyti administracinio teisės pažeidimo protokolą.

J. K. už tai, kad neblaivus vairavo automobilį, pagal ATPK 126 straipsnio 3 dalį, buvo paskirta 2500 Lt bauda ir atimta teisė vairuoti transporto priemonės 30 mėnesių. Nutarimą

paskirti administracinę nuobaudą J. K. apskundė teismui, prašė taikyti ATPK 30¹ straipsnį ir neskirti atėmimo teisės vairuoti transporto priemonės. Nagrinėjant skundą, teismas nustatė, jog administracinio teisės pažeidimo byla buvo išnagrinėta nepranešus pažeidėjui apie jos nagrinėjimo vietą ir laiką. Apygardos administracinis teismas dėl teisenos pažeidimų vadovaudamasis ABTĮ 124 straipsnio 1 dalies 3 punktu nutarimą J. K. skirti administracinę nuobaudą panaikino ir pagal ATPK 123 straipsnio 3 dalį paskyrė administracinę nuobaudą (žr. Kauno apygardos administracinio teismo administracinė byla Nr. II¹–324/2001 m.).

T. G. už tai, kad 27 km/h viršijo leistiną greitį, nestojo stabdomas kelių policijos pareigūnų, pagal ATPK 124 straipsnio 3 dalį, 130 straipsnį buvo atimta teisė vairuoti transporto priemonės 48 mėnesiams. T.G. nutarimą skirti administracinę nuobaudą apskundė teismui ir prašė jį panaikinti nurodydamas, kad nesuprato, jog policijos pareigūnai jį stabdė, be to, jam nebuvo pranešta apie bylos nagrinėjimo vietą ir laiką. Apygardos administracinis teismas vadovaudamasis ABTĮ 124 straipsnio 1 dalies 4 punktu nutarimą T. G. skirti administracinę nuobaudą panaikino ir bylą grąžino institucijai, įgaliojati surašyti administracinio teisės pažeidimo protokolą. Tokio sprendimo motyvas – nurodyti teisenos pažeidimai (žr. Kauno apygardos administracinio teismo administracinė byla Nr. II³–283/2001 m.).

Taigi ABTĮ yra aiški spraga, kurią, mūsų nuomone, galima pašalinti tik papildžius šį įstatymą.

Šiuo klausimu savo nuomonę yra išsakęs ir Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. Savo konsultacijoje jis nurodė, kad jeigu nagrinėdamas administracinio teisės pažeidimo bylą apygardos administracinis teismas nustato, jog veikos kvalifikavimo keisti nereikia, tačiau pažeidimo aplinkybių tyrimas atliktas vienpusiškai ar neišsamiai arba konstatuojami esminiai administracinių bylų teisenos pažeidimai, nutarimas nelaikytinas pagrįstu, todėl yra naikintinas ir administracinė byla grąžinama įgaliojati institucijai (pareigūnui) ABTĮ 124 straipsnio 1 dalies 4 punkte numatytu pagrindu [9].

2001 m. pirmajame pusmetyje Kauno apygardos administracinis teismas išnagrinėjo 65 administracinio teisės pažeidimo bylas, kuriose nutartys buvo priimtos vadovaujantis ABTĮ 124 straipsnio 1 dalies 4 punktu. Atlikus šių bylų analizę galima išskirti tris pagrindines nutarčių motyvų grupes:

- a) teisenos pažeidimai (28 proc. bylų);
- b) netinkama veikos kvalifikacija (32 proc. bylų);
- c) nevisapusiškas, neišsamiai, neobjektyviai išaiškintos bylos aplinkybės, nesusijusios su netinkama veikos kvalifikacija (40 proc. bylų).

Per minėtą laikotarpį Kauno apygardos administracinis teismas išnagrinėjo 28 administracinio teisės pažeidimo bylas, kuriose buvo taikytas ABTĮ 124 straipsnio 1 dalies 3 punktas. 97 proc. šių bylų nutarimus skirti administracinę nuobaudą teismas panaikino dėl to, kad pažeidėjo padaryta veika buvo netinkamai kvalifikuota, ir paskyrė administracinę nuobaudą remdamasis teisės aktu, nustatančiu atsakomybę už šį pažeidimą. 3 proc. bylų teismas nutarimą panaikino dėl to, kad administracinė nuobauda buvo paskirta pažeidžiant teiseną, ir paskyrė administracinę nuobaudą už tą patį nusižengimą.

Šis tyrimas rodo, kad nagrinėdami administracinio teisės pažeidimo bylas apygardų administraciniai teismai tinkamai taikė ABTĮ 124 straipsnio 1 dalies 4 punktą. Tokia teismų praktika iš esmės atitinka Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo poziciją dėl vienodos teismų praktikos formavimo šios kategorijos bylose.

Tačiau negalime visiškai sutikti su Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nuomone šiuo klausimu. Nors ATPK 297 straipsnyje nurodyta, kad administracinis teismas patikrina nutarimo pagrįstumą ir teisėtumą, tačiau neteisinga būtų teigti, jog tai privalo padaryti tik remdamasis įrodymais, surinktais pareigūno, nagrinėjusio administracinio teisės pažeidimo bylą. Skundą dėl nutarimo administracinio teisės pažeidimo byloje apygardos administracinio teismo teisėjas nagrinėja pirmosios instancijos tvarka. ABTĮ 81 straipsnis reikalauja, kad nagrinėdami administracines bylas teisėjai aktyviai dalyvautų tiriant įrodymus, nustatant visas bylai svarbias aplinkybes ir visapusiškai, objektyviai jas ištiriant. Todėl teismai neturėtų bylos grąžinti institucijai, įgaliojati surašyti administracinio teisės pažeidimo protokolą motyvuodami būtinumu atlikti papildomą aplinkybių tyrimą, kai veika tinkamai kvalifikuota. Byla gali būti

grąžinama papildomai tirti tik tuo atveju, jeigu teismas neturi galimybių pats visapusiškai ir objektyviai išaiškinti visas reikšmingas aplinkybes.

Mūsų nuomone, bylose, kuriose esminiai teisenos pažeidimai susiję su dalyvaujančių joje asmenų teisių pažeidimu, teisingiau būtų taikyti ABTĮ 124 straipsnio 1 dalies 3 punktą bei panaikinus neteisėtai priimtą nutarimą paskirti administracinę nuobaudą, jei teisės pažeidimo įvykis nekelia abejonių, teisės pažeidimo veika įrodyta. Šalių teisės šiuo atveju nebus pažeistos, nes teismo procese dalyvaujantiems asmenims yra užtikrinamos jų teisės, numatytos ATPK, o administracinio teisės pažeidimo byla nagrinėjama iš esmės pirmosios instancijos tvarka. Šiems asmenims pranešama apie bylos nagrinėjimo vietą ir laiką, patenkiami jų prašymai, patikrinami ir įvertinami surinkti įrodymai bei renkami nauji, todėl nėra jokios prasmės bylą grąžinti nagrinėti iš naujo. Taip pat bus užtikrinamas administracinės atsakomybės operatyvumas, padedantis didinti jos efektyvumą, veiksmingumą kovojant su teisės pažeidimais [10, p. 14].

Tam, kad nagrinėjant minėtos kategorijos bylas būtų galima išvengti nesklandumų bei nereikėtų taikyti įstatymo analogijos siūlytume pakeisti ABTĮ 124 straipsnio 1 dalies 3 punktą ir jį išdėstyti taip: „3) panaikinti nutarimą ir paskirti administracinę nuobaudą remiantis teisės aktu, nustatančiu atsakomybę už padarytą teisės pažeidimą. Toks sprendimas priimamas tai atvejais, kai teisės pažeidimo įvykis nekelia abejonių, teisės pažeidimo veika įrodyta, tačiau teismas nustato, kad buvo netinkamai pritaikytas įstatymas ar pažeista administracinių teisės pažeidimo bylų teiseną. Teismas, atsižvelgdamas į nustatytas bylos aplinkybes, turi teisę pakeisti teisės pažeidimo kvalifikavimą ir paskirti nuobaudą, atitinkančią pažeidimo kvalifikavimą”.

Taip pat ABTĮ nėra reglamentuota, kaip teismui reikia elgtis, kai nustatoma, jog administracinio teisės pažeidimo protokolas surašytas neteisingai. Teismų praktikoje pasitaiko du atvejai, kai galima konstatuoti, jog administracinio teisės pažeidimo protokolas surašytas neteisingai:

- a) kai administracinio teisės pažeidimo protokolą surašo pareigūnas, kuriam įstatymas nesuteikia tokios teisės;
- b) kai administracinio teisės pažeidimo protokolą, surašo įstatymo įgalios institucijos pareigūnas, tačiau protokolas neatitinka ATPK 260 straipsnio reikalavimų.

Jeigu administracinio teisės pažeidimo protokolas yra surašytas asmens, neturinčio tokios teisės, jis laikytinas niekiniu, nepatvirtinančiu administracinio teisės pažeidimo įvykio ir sudėties. Tokiu atveju vadovaujantis ATPK 250 straipsnio 1 punktu administracinio teisės pažeidimo byla turi būti nutraukiama [11, p. 145–146].

Antruoju atveju nutarimas skirti administracinę nuobaudą turėtų būti panaikintas, o byla grąžinta institucijai, įgaliojimai surašyti administracinio teisės pažeidimo protokolą. Tokį teismo sprendimą padiktuoja administracinio teisės pažeidimo protokolo procesinė prigimtis. Administracinio teisės pažeidimo byla iškeliamą nuo administracinio teisės pažeidimo protokolo surašymo momento [12, p. 424]. Kitaip tariant, protokolu pradėdama administracinio teisės pažeidimo bylos teiseną. Nustatęs, kad administracinio teisės pažeidimo protokolas surašytas neteisingai (tarkim, nepasirašytas jį surašiusio asmens, nesuformuluotas kaltinimas dėl nusižengimo padarymo ir pan.) teismas privalo nutarimą, kuriuo buvo paskirta administracinė nuobauda, panaikinti, nes bylos teiseną pradėta neteisėtai. Tokią išvadą lemia ir ATPK 280 straipsnio 2 punktas, kuriame nurodyta, jog ruošdamasis nagrinėti administracinio teisės pažeidimo bylą organas (pareigūnas) privalo išsiaiškinti, ar teisingai surašytas administracinio teisės pažeidimo protokolas. Todėl galima teigti, kad neteisingai surašytas administracinio teisės pažeidimo protokolas yra kliūtis administracinei nuobaudai skirti. Dėl to siūlytume papildyti ABTĮ 124 straipsnio 1 dalies 4 punktą ir jį suformuluoti taip: „4) panaikinti nutarimą ir grąžinti bylą institucijai, įgaliojimai surašyti administracinių teisės pažeidimų protokolus. Toks sprendimas priimamas tais atvejais, kai padarytas teisės pažeidimas buvo netinkamai kvalifikuotas ir reikia atlikti papildomą bylos aplinkybių tyrimą ar kai dėl kitų priežasčių teismas nesiima pats pakeisti veikos kvalifikavimo, taip pat kai buvo neteisingai surašytas administracinio teisės pažeidimo protokolas”.

ABTĮ 101 ir 103 straipsniuose numatyti pagrindai, kuriems esant teismas palieka skundą nenagrinėtą arba bylą nutraukia. Šie straipsniai taikytini ir nagrinėjant skundus dėl nutarimo administracinio teisės pažeidimo byloje.

ABTĮ 103 straipsnio taikymas nėra problemiškas, deja, to negalima pasakyti apie ABTĮ 101 straipsnį.

Pagal skundą dėl nutarimo administracinio teisės pažeidimo byloje nauja byla neiškeliamą. Nutarimo apskundimas ir skundo nagrinėjimas yra atskira administracinio teisės pažeidimo bylos teisenos stadija. Apygardos administracinis teismas pagal skundą nagrinėja administracinio teisės pažeidimo bylą, kurios iškėlimo pagrindas yra administracinio teisės pažeidimo protokolas ar nuobaudos skyrimas nesurašius protokolo. Todėl pagal skundą teisme nagrinėjama administracinio teisės pažeidimo byla negali būti nutraukiama vadovaujantis ABTĮ 101 straipsniu, kadangi administracinio teisės pažeidimo bylos nutraukimo pagrindai yra numatyti ATPK 250 straipsnyje. Pagal ABTĮ 101 straipsnį galima nutraukti tik skundo dėl nutarimo administracinio teisės pažeidimo byloje nagrinėjimą.

Siekiant išvengti procesinių terminų painiavos ABTĮ aštuonioliktąjį skirsnį reikėtų papildyti atskiru straipsniu, kuriame būtų reglamentuotas skundo dėl nutarimo administracinio teisės pažeidimo byloje nagrinėjimo nutraukimas.

Apygardos administracinis teismas, pagal skundą išnagrinėjęs administracinio teisės pažeidimo bylą, priima nutarimą arba motyvuotą nutartį, tačiau ABTĮ nėra nustatytas nutarimo turinys (ABTĮ 124 str. 3 d.). Apygardos administracinio teismo nutarimui, kuris priimamas administracinio teisės pažeidimo byloje, nepakanka taikyti reikalavimus, numatytus ATPK 286 straipsnyje, kadangi jame nebus atspindėti visi faktiniai ir teisiniai motyvai. Atsižvelgiant į administracinio teisės pažeidimo bylų specifiką, teismo nutarimui tik iš dalies gali būti taikomi ABTĮ 87 ir 105 straipsniai, kuriuose yra išdėstyti sprendimo ir nutarties turinio reikalavimai. Todėl ABTĮ aštuonioliktajame skirsnyje turėtų būti reglamentuotas nutarimo turinys.

Apygardos administraciniai teismai dažnai susiduria su dilema, kaip šios kategorijos bylose šalims gali būti atlyginamos išlaidos dėl skundo surašymo ir padavimo, transporto išlaidos, gyvenamosios patalpos nuomojimo teismo buvimo vietoje bei atstovavimo išlaidos.

Nei ATPK, nei ABTĮ tai nėra sureguliuota. Paprasčiausia būtų teigti, kad šias išlaidas reikėtų paskirstyti remiantis ABTĮ 44 straipsnyje numatytais taisyklėmis, tačiau toli gražu taip nėra.

Pirmiausia nagrinėjant skundą dėl nutarimo administracinio teisės pažeidimo byloje bylos šalių procesinė padėtis nesikeičia (ABTĮ 123 str. 2 d.). ABTĮ 44 straipsnyje kalbama apie išlaidų paskirstymą tarp pareiškėjo, atsakovo ir trečiųjų suinteresuotųjų asmenų. Tačiau administracinio teisės pažeidimo bylose nėra nei atsakovo, nei trečiųjų suinteresuotųjų asmenų, o tik asmenys, dalyvaujantys administracinio teisės pažeidimo bylų procese, išvardyti ATPK dvidešimtajame skirsnyje.

Antra, apygardos administracinio teismo, nagrinėjančio pagal skundą administracinio teisės pažeidimo bylą, kaip jau minėjome, nesaisto skunde išdėstyti argumentai, jis visada privalo patikrinti aplinkybes, nurodytas ATPK 297 straipsnyje. Todėl dažnai neįmanoma nuspręsti, kurios šalies naudai yra priimtas sprendimas. Pavyzdžiui, administracinė atsakomybėn traukiamas asmuo prašo bylą nutraukti nesant jo veikoje administracinio teisės pažeidimo sudėties, o teismas nutarimą tik pakeičia ir paskiria švelnesnę nuobaudą, tačiau konstatuoja, kad pareiškėjas nusižengimą padarė.

Trečia, administracinė atsakomybė – tai valstybės sankcijų taikymas už teisės pažeidimo padarymą. Išlaidas, susijusias su šių sankcijų taikymu, privalo padengti valstybė. Jeigu apygardų administraciniai teismai administracinio teisės pažeidimo byloje proceso šalių išlaidas atlygintų pagal ABTĮ 44 straipsnį, gali susidaryti paradoksali situacija, kai asmuo, kuriam taikoma prievarta, turi sumokėti valstybei dalį jos išlaidų, patirtų dėl sankcijos taikymo. Pavyzdžiui, teismas nepatenkina traukiamo administracinėn atsakomybėn asmens skundo ir nutarimą, kuriuo jam buvo paskirta administracinė nuobauda, palieka nepakeistą, o institucija, paskyrusi administracinę nuobaudą, reikalauja atlyginti transporto, kuriuo jos atstovas atvyko į teismą, išlaidas. Laikantis pozicijos, kad šios kategorijos bylose proceso

šalių išlaidos atlyginamos bendrais pagrindais, tokį prašymą reikėtų tenkinti, kadangi šalių procesinės teisės yra lygios, o specialūs įstatymai nenustato šios kategorijos bylų procesinių teisių ypatumų teismo išlaidų srityje.

Remiantis tuo, kas išdėstyta, darytina išvada, jog ABTĮ turi būti numatytos specialios taisyklės, pagal kurias būtų sprendžiamas klausimas dėl proceso šalių išlaidų atlyginimo nagrinėjant skundus dėl nutarimų administracinio teisės pažeidimo byloje. Kol tokių teisės normų nėra, apygardų administraciniai teismai šiose bylose neturėtų spręsti proceso šalių išlaidų atlyginimo klausimo pagal ABTĮ.

Jeigu asmuo dėl neteisėto administravimo subjekto priimto nutarimo administracinio teisės pažeidimo byloje turėjo išlaidų, numatytų ATPK 44 straipsnio 2 dalyje, jos vertintinos kaip žala, padaryta neteisėtais administravimo subjektų veiksmais viešojo administravimo srityje. Tokiu atveju asmuo dėl minėtų išlaidų atlygino galėtų kreiptis į teismą remdamasis CK 6.271 straipsniu.

Išvados

Atsižvelgiant į administracinio teisės pažeidimo bylų nagrinėjimo specifiką turi būti pakeista skundų priėmimo tvarka, numatyta ABTĮ 37 straipsnyje. Būtina išplėsti apygardos administracinio teismo teises priimant sprendimus tais atvejais, kai administravimo subjektai nagrinėdami administracinio teisės pažeidimo bylas pažeidė teiseną. Administracinių bylų teisenos įstatyme turi būti papildomai reglamentuotas skundo dėl nutarimo administracinio teisės pažeidimo byloje nagrinėjimo nutraukimas, taip pat nustatyta proceso šalių išlaidų atlyginimo tvarka.

LITERATŪRA

1. **Žilinskas D.** Kai kurie administracinio proceso mokslinio tyrimo metodologiniai aspektai // Jurisprudencija: LTU mokslo darbai. 2000. T. 17(9).
2. **Ancelis P.** Baudžiamoji ir administracinė teisė bei teisenos: paribio problemos ir teisės reforma // Kriminalinė justicija: LTA mokslo darbai. 1997. T. 7, 8.
3. **Bonnard R.** *Precis de droit administratif.* – Paris, 1935.
4. **Vedel Georges.** *Droit administratif.* – Paris, 1968.
5. **Braibant Guy.** *Le droit administratif français.* – Paris, 1984.
6. **Административное право зарубежных стран /** Под ред. Козырина А. Н. – Москва, 1996.
7. **Valstybės** žinios. 1999. Nr. 41–1310.
8. **Lietuvos** Aukščiausiojo Teismo senato 1997 m. gruodžio 22 d. nutarimas Nr. 14 // Teismų praktika. 1998. Nr. 8.
9. **Lietuvos** vyriausiojo administracinio teismo 2001 m. spalio 5 d. raštas Nr. 128.
10. **Petkevičius P.** *Administracinė atsakomybė.* – Vilnius, 1996.
11. **Lietuvos** Aukščiausiojo Teismo senato 1996 m. gruodžio 30 d. nutarimas Nr. 46 // Teismų praktika. 1997. Nr. 5–6.
12. **Административное право: учебник /** Под ред. Ю. М. Козлова, Л. Л. Попова. – Москва, 2000.
13. **Lietuvos Respublikos** Konstitucija. 1992 m. spalio 25 d.
14. **Lietuvos Respublikos** administracinių bylų teisenos įstatymas. 1999 m. sausio 14 d. Nr. VIII–1029.
15. **Lietuvos Respublikos** administracinių teisės pažeidimų kodeksas. 1984 m. gruodžio 13 d.
16. **Lietuvos Respublikos** civilinis kodeksas. 2000 m. liepos 18 d. Nr. VIII–1864. Įsigaliojo 2001 m. liepos 1 d.

The Main Research Problems of Complaints in the Administrative Cases of Law Violation

Doctoral Candidate Dainius Raižys
Kaunas District Administrative Court

SUMMARY

In the beginning of the administrative court practice, the cases of complaints, concerning administrative fines, given by decisions of government employees caused the majority of discussions. The regional administrative courts used an appeal order for proceeding these types of cases. Only later the department of administrative cases of Lithuanian Court of Appeal unified the court practice and these cases began to be proceeded in the first instance court. These problems arose because of not quite exact law of administrative case proceedings and formulation of separate points, valid at a time.

New edition of administrative case proceedings, valid since January 1, 2001 rules the order of proceedings for complaints in the administrative cases of law violation in a more specified way, but it is not ideal and in practice the regional administrative courts still face problems.

Proceeding related problems of complaints in the administrative cases of law violation are analysed in this article and possible solutions for changing certain articles of Administrative case proceeding law are suggested. After generalising some cases of this category court proceedings, the author suggests the direction of legal practice development, as he thinks is appropriate.

